

Оскар Вайльд

ІДЕАЛЬНИЙ ЧОЛОВІК

ЯК ВАЖЛИВО
БУТИ СЕРІОЗНИМ

*Переклад з англійської
Олекси НЕГРЕБЕЦЬКОГО*

Київ
“ЗНАННЯ”

ІДЕАЛЬНИЙ ЧОЛОВІК

*Френку Гаррісу скромний дар,
талановитому й вишуканому митцеві,
лицарському й шляхетному другові*

Дійові особи

ГРАФ КАВЕРШЕМ, кавалер Ордена Підв'язки¹

ЛОРА ГОРІНГ, його син

СЕР РОБЕРТ ЧІЛТЕРН, баронет, товариш міністра закордонних справ

ВІКОНТ ДЕ НАНЖАК, аташе французького посольства в Лондоні

МІСТЕР МОНТФОРД

МЕЙСОН, дворецький сера Роберта Чілтерна

ФІПС, дворецький лорда Горінга

ДЖЕЙМС, лакей

ГАРОЛЬД, лакей

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН

ЛЕДІ МАРКБІ

ГРАФІНЯ БЕЗІАДОН

МІСІС МАРЧМОНТ

МІС МЕЙБЛ ЧІЛТЕРН, сестра сера Роберта Чілтерна

МІСІС ЧІВАЛІ

---

¹ Орден Підв'язки — найвищий британський орден.
(Тут і далі прим. ред.)

ДІЯ ПЕРША

Сцена: *Восьмикутна кімната в домі СЕРА РОБЕРТА ЧІЛТЕРНА на Гровнер-сквер у Лондоні. Дія п'єси відбувається впродовж доби. Час: наші дні.*

(Кімната яскраво освітлена й повна гостей. Нагорі сходів стоїть ЛЕДІ ЧІЛТЕРН, жінка тонкої грецької краси, років двадцяти семи. Вона зустрічає гостей, які піднімаються нагору. Зі стелі над сходами звисає чудова люстра з восковими свічками, які освітлюють великий французький гобелен вісімнадцятого століття, що затягує стіни вздовж сходів. Це "Тріумф любові" за малюнком Буше. По праву руку — вхід у музичну залу. Звідти долинають слабкі звуки струнного квартету. Вхід ліворуч веде в інші парадні зали. На канапі в стилі Людовіка XVI сидять МІСІС МАРЧМОНТ та ЛЕДІ БЕЗІДОН, дві дуже вродливі й тендітні жінки. Манірність поведінки тільки додає їм чарів. Ватто з радістю написав би їхні портрети.)

МІСІС МАРЧМОНТ. Маргарет, ви їдете сьогодні в ресторан "У Гартлоків"?

ЛЕДІ БЕЗІДОН. Напевно так. А ви?

МІСІС МАРЧМОНТ. Так. Там жахливо нудно, правда?

ЛЕДІ БЕЗІДОН. Жахливо нудно! Сама не знаю, чого я туди їжджу. Не знаю, чого я взагалі куди-небудь їжджу.

МІСІС МАРЧМОНТ. Я сюди їжджу заради новин.

ЛЕДІ БЕЗІДОН. А! Ненавиджу новини!

МІСІС МАРЧМОНТ. Я теж. Але це ставить нас майже на один рівень з діловими колами. Люба Гертруда Чілтерн завжди каже, що я повинна мати в житті серйозну мету. Отож я й приходжу сюди з надією її знайти.

ЛЕДІ БЕЗІДОН *(озирає залу крізь лорнет).* Я тут сьогодні не бачу нікого такого, хто міг би стати

серйозною метою. Той чоловік, що проводив мене до столу, весь час говорив про свою дружину.

МІСІС МАРЧМОНТ. Який банальний!

ЛЕДІ БЕЗІДОН. Жахливо банальний! А ваш супутник про що говорив?

МІСІС МАРЧМОНТ. Про мене.

ЛЕДІ БЕЗІДОН (*млосно*). І вам було цікаво?

МІСІС МАРЧМОНТ (*хитаючи головою*). Ані краплинки.

ЛЕДІ БЕЗІДОН. Які ми з вами мучениці, люба Маргарет!

МІСІС МАРЧМОНТ (*устаючи*). І як це нам личить, Олівіє!

(*Вони встають і йдуть до музичної зали. ВІКОНТ ДЕ НАНЖАК, молодий аташе, відомий своїми краватками та своєю англоманією, підходить до них з низьким поклоном і починає розмову.*)

МЕЙСОН (*стоячи нагорі сходів, оголошує гостей*). Містер Барфорд та леді Джейн Барфорд. Лорд Кавершем.

(*Входить ЛОРД КАВЕРШЕМ, літній джентльмен років сімдесяти, зі стрічкою та зіркою Ордена Підв'язки. Добірний тип віга¹. Нагадує портрет пензля Лоуренса.*)

ЛОРД КАВЕРШЕМ. Добрий вечір, леді Чілтерн! А чий ледачий синочок ще не з'являвся?

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН (*усміхаючись*). Здається, лорд Горінг ще не прибув.

МЕЙБА ЧІЛТЕРН (*підходячи до лорда КАВЕРШЕМА*). Чому ви називаєте Горінга ледачим?

---

¹ Віги — англійська політична партія.

(Мейба Чілтерн — досконалий зразок англійської миловидності яблуновоцвітного рожево-білявого типу. У ній пахощі й свобода квітки. Хвильками грає світло в її волоссі, чітко окреслені губки маленького ротика напіврозкриті в очікуванні, мов у дитяти. У ній поєднуються чарівний деспотизм юності та приголомшлива відвага цноти. Розсудливим людям вона анітрохи не нагадує твір мистецтва. Проте вона схожа на статуетку Танагри¹, хоч сама б вона розсердилась, якби таке почула.)

ЛОРЕ КАВЕРШЕМ. Бо в нього пустопорожнє життя.

МЕЙБА ЧІЛТЕРН. Як ви можете таке казати? Він щоранку о десятій катається в парку верхи, тричі на тиждень відвідує оперу, переодягається щонайменше п'ять разів на день і щовечора сидить у ресторані. Хіба це пустопорожнє життя?

ЛОРЕ КАВЕРШЕМ *(дивиться на неї з доброзичливою усмішкою в очах).* Ви просто чарівна юна леді!

МЕЙБА ЧІЛТЕРН. Як приємно це чути, лорде Кавершем! Заходьте до нас частіше. Щосереді ми завжди вдома. І вам так личить ця зірка!

ЛОРЕ КАВЕРШЕМ. Ніде тепер не буваю. Лондонське товариство остогидло. Я вже згоден, щоб мені представили мого ж таки кравця — він завжди голосує, за кого треба. Але я категорично не згоден сидіти за одним столом з капелюшницею моєї дружини. Не терплю капелюшків леді Кавершем.

МЕЙБА ЧІЛТЕРН. А я люблю лондонське товариство! Воно страшенно поліпшилось. І тепер цілком склада-

---

¹ Танагрійські статуетки — грецькі статуетки з теракоти, масово тиражовані бл. 320—200 рр. до н. е. у Танагрі, які зображали переважно молодих жінок.

ється з красивих ідіотів та блискучих шаленців. Як і належить товариству.

ЛОРД КАВЕРШЕМ. Гм! А хто Горінг? Красивий ідіот чи оте інше?

МЕЙБА ЧІЛТЕРН (*серйозно*). Поки що я мушу зарухувати лорда Горінга до особливої категорії. Проте він так чарівно розвивається!

ЛОРД КАВЕРШЕМ. В який бік?

МЕЙБА ЧІЛТЕРН (*з невеликим реверансом*). Сподіваюсь, невдовзі зможу вам це сказати, лорде Кавершем!

МЕЙСОН (*оголошує гостей*). Леді Маркбі. Місіс Чівлі.

(*Входять ЛЕДІ МАРКБІ та МІСІС ЧІВЛІ. ЛЕДІ МАРКБІ приємна й любя всім доброзичлива жінка з сивим волоссям, укладеним у зачіску à la marquise, у вишуканому мереживі. МІСІС ЧІВЛІ, яка її супроводжує, висока й децю зверхня. Губи дуже тонкі, сильно нафарбовані, виділяються яскравою лінією на блідому обличчі. Кармінове волосся, орлиний ніс і довга шия. Рум'яна акцентують природну білизну її обличчя. Сіро-зелені очі неспокійно бігають. Сукня фіалкового кольору, діаманти. Вона схожа на орхідею і викликає цікавість. Усі її рухи надиво граціозні. Загалом вона — витвір мистецтва, який, однак, створено під впливом багатьох шкіл.*)

ЛЕДІ МАРКБІ. Добрий вечір, дорога Ґертрудо! Я скористалась вашою люб'язністю і привела з собою подругу, місіс Чівлі. Дві такі чарівні жінки повинні познайомитись одна з одною!

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН (*з приємною усмішкою ступає назустріч місіс Чівлі. Потім раптом зупиняється й стримано вклоняється*). Здається, ми з місіс Чівлі вже знайомі. Я не знала, що вона вийшла заміж удруге.

ЛЕДІ МАРКБІ (*добродушно*). У наш час люди одружуються якомога частіше. Це дуже модно. (До ҐЕРЦО-

гині **МЕРІБОРО**.) Люба герцогине, як ся має герцог? Либонь, і досі слабкий на голову? Цього слід було сподіватися. Його покійний батько був такий самий. Це порода, ніде не дінешся.

МІСІС ЧІВЛІ (*грається віялом*). Невже ми зустрічались, леді Чілтерн? Не можу пригадати, де. Я так довго не була в Англії.

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН. Ми разом вчилися в школі, **місіс Чівлі**.

МІСІС ЧІВЛІ (*зверхньо*). Он як? Я вже й забула свої шкільні роки. Тільки й пам'ятаю, досить туманно, що вони були огидні.

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН (*холодно*). Я не дивуюсь.

МІСІС ЧІВЛІ (*якомога солодше*). Знаєте, **леді Чілтерн**, я так хочу познайомитися з вашим чудовим чоловіком. Відколи він працює в міністерстві закордонних справ, у Відні всі про нього говорять. У газетах навіть навчилися правильно писати його прізвище. Одне це вже свідчить про його славу на континенті.

ЛЕДІ ЧІЛТЕРН. Сумніваюсь, **місіс Чівлі**, що у вас знайдеться, про що поговорити з моїм чоловіком (*відходить*).

ВІКОНТ ДЕ НАНЖАК. О, chère Madame, queue surprise!¹ Після Берлін ми з вами не бачились!

МІСІС ЧІВЛІ. Так, віконте, після Берліна не бачились. Це вже п'ять років минуло!

ВІКОНТ ДЕ НАНЖАК. А ви стали ще молодший і ще більше вродливий! Як вам це вдається?

МІСІС ЧІВЛІ. Бо я маю за правило розмовляти тільки з такими прекрасними людьми, як ви.

---

¹ О, chère Madame, queue surprise! — Яка приємна несподіванка (франц.)!

ЯК ВАЖЛИВО БУТИ СЕРЬОЗНИМ

Несерйозна КОМЕДІЯ для серйозних людей

*Присвячую Робертові Болдіну Россу
на знак захоплення та щирої поваги*

Дійові особи:

ДЖОН ВОРДІНГ, мировий суддя

АДДЖЕРНОН МОНКРИФ

ЙОГО ПРЕВЕЛЕВЕНІСТЬ ЧАЗ'ЮБА, доктор богослів'я,
канонік

МІСТЕР ГРИБЗЫ, повірений

МЕРІМЕН, дворецький

ЛЕЙН, лакей Монкрифа

МОЛТОН, садівник

ЛЕДІ БРЕКНЕЛ

ВИСОКОПОВАЖНА ГВЕНДОЛІНА ФЕРФАКС, її дочка

СЕСІЛІЯ КАРДЬЮ

МІС ПРИЗМ, її гувернантка

ДІЯ ПЕРША

Сцена: *Їдальня в АДДЖЕРНОНОВІЙ квартирі на Гаф-мун-стріт, у лондонському Вест-Енді. Наш час. Приміщення розкішне, оздоблене і вмебльоване зі смаком. Із сусідньої кімнати долинають звуки піаніно.*

(ЛЕЙН накриває стіл для пообіднього чаю. Музика стихає й заходить АДДЖЕРНОН.)

АЛДЖЕРНОН. Лейне, ви чули, як я грав?

ЛЕЙН. Сер, я вважаю, що підслухувати нечемно.

АЛДЖЕРНОН. Мені дуже жаль — вас жаль, звісно. Я граю не дуже точно — точно грати кожен може — проте граю з експресією, гідною подиву. У грі на піаніно чуттєвість — моя сильна сторона. Технічність я залишаю для буденного життя.

ЛЕЙН. Так, сер.

АЛДЖЕРНОН. До речі, про буденне життя — ви зробили сандвічі з огірками для леді Брекнел?

ЛЕЙН. Так, сер.

АЛДЖЕРНОН. Гм! Де вони?

ЛЕЙН. Тут, сер (*протягає йому тацю*).

АЛДЖЕРНОН (*оглядає сандвічі, бере два й сідає на диван*). О! Між іншим, Лейне, я бачу в господарській книзі, що в четвер, коли в мене вечеряли лорд Шормен та леді Вордінг, було спожито вісім пляшок шампанського.

ЛЕЙН. Так, сер. Вісім пляшок і пінта пива.

АЛДЖЕРНОН. Чому так виходить, що слуги нежонатих чоловіків усі без винятку п'ють шампанське? Питаю тільки з цікавості.

ЛЕЙН. Я це приписую високій якості вина у нежонатих, сер. Я часто спостерігав, що в сім'ях шампанське найкращих марок буває рідко.

АЛДЖЕРНОН. Хай бог милує! Невже сімейне життя так погано впливає на людей?

ЛЕЙН. Сер, я впевнений, що сімейне життя — дуже приємна річ. Хоч у мене сімейного досвіду дуже мало. Я був одружений тільки раз. Та й то внаслідок непорозуміння межи мною та однією юною особою.

АЛДЖЕРНОН (*втомлено*). Навряд чи мене дуже цікавить ваше сімейне життя, Лейне.

ЛЕЙН. Згоден, сер, це тема не дуже цікава. Я сам про це рідко думаю.

АЛДЖЕРНОН. Цілком природно. Можете йти, Лейне, дякую.

ЛЕЙН. Дякую вам, сер. (*ЛЕЙН іде до виходу.*)

АЛДЖЕРНОН. О! Дайте мені ще один огірковий сандвіч.

ЛЕЙН. Так, сер (*повертається й віддає тацю.*)

(*ЛЕЙН виходить.*)

АЛДЖЕРНОН. Лейнові погляди на сім'ю досить вільні. Але якщо нижчі класи не показуватимуть нам добрий приклад, то яка з тих класів користь? Схоже на те, що вони цілком позбавлені розуміння моральної відповідальності.

(*Заходить ЛЕЙН.*)

ЛЕЙН. Містер Ернест Вордінг.

(*Заходить ДЖЕК.*)

(*ЛЕЙН виходить.*)

АЛДЖЕРНОН. Як ся маєш, дорогий Ернесте? Що тебе привело в Лондон?

ДЖЕК. Бажання втіх і задоволень! Що ж іще може привести кудись людину? А ти, Алджі, як завжди, їси.

АЛДЖЕРНОН (*сухо*). Як я знаю, у пристойному товаристві заведено підкріплюватись о п'ятій дня. Де ти пропадав з самого четверга?

ДЖЕК (*сідаючи на диван*). Був на селі.

АЛДЖЕРНОН. Що ж ти там робиш?

ДЖЕК (*стягуючи рукавички*). Людина в місті розважається сама. Людина на селі розважає інших. А це напрочуд нудно.

АЛДЖЕРНОН. І кого ж ти розважав?

ДЖЕК (*легко*). Та все сусідів, тільки сусідів.

АЛДЖЕРНОН. А що, сусіди у твоєму закутку Шропширу хороші?

ДЖЕК. Просто жахливі! Я з ними не розмовляю.

АЛДЖЕРНОН. Шалено ж ти їх, мабуть, розважаєш! *(Підходить до стола й бере сандвіч.)* До речі, ти ж у Шропширі живеш, так?

ДЖЕК. Що? У Шропширі? Так, аякже! А чому це в тебе огіркові сандвічі? Чому таке нерозсудливе марнотратство в такого молодого юнака? Хто прийде на чай?

АЛДЖЕРНОН. О, тільки тітка Августа з Гвендоліною.

ДЖЕК. Це просто чудово!

АЛДЖЕРНОН. Так, це все дуже добре, але я боюся, що тітка Августа не дуже зрадіє, побачивши тебе.

ДЖЕК. Можу я спитати, чому?

АЛДЖЕРНОН. Дорогий мій друже, твоя манера фліртувати з Гвендоліною просто ганебна. А Гвендолінина манера фліртувати з тобою ще гірша.

ДЖЕК. Я у Гвендоліну закоханий. Я й у Лондон приїхав саме для того, щоб попросити її руки.

АЛДЖЕРНОН. Ти ж казав, що приїхав задля втіх і розваг? А прохання руки — це серйозно.

ДЖЕК. Який ти неромантичний!

АЛДЖЕРНОН. Я не бачу в проханні руки нічого романтичного. Бути закоханим — дуже романтично. А в однозначній пропозиції вийти заміж нема нічого романтичного. Її ж можуть прийняти. І здебільшого, як я чув, приймають. На цьому все радісне й закінчується. Бо сама суть романтики — непевність. Навіть якщо я колись одружусь, я обов'язково намагатимусь цей факт забути.

ДЖЕК. Дорогий Алджі, я в цьому не сумніваюсь. Судові розлучення було винайдено спеціально для людей з такими цікавими дефектами пам'яті, як у тебе.

АДЖЕРНОН. Нема сенсу гадати на цю тему. Розлучення здійснюються на небесах. (**ДЖЕК** *простягає руку, щоб узяти сандвіч.* **АДЖЕРНОН** *одразу її відхиляє.*) Будь ласкав, не торкайся огіркових сандвічів. Їх приготували спеціально для тітки Августини (*бере один і їсть*).

ДЖЕК. Ти ж їх сам весь час їси.

АДЖЕРНОН. Це зовсім інше. Вона моя тітка (*дістає знизу ще одну тарілку*). Бери хліб з маслом. Хліб з маслом — для Гвендоліни. Гвендоліна дуже любить хліб з маслом.

ДЖЕК (*підходить до стола й бере хліб з маслом*). Хліб з маслом теж добре.

АДЖЕРНОН. Але, друже мій, не треба їсти так, наче ти зібрався поїсти все. Поводись, наче ти вже з нею одружився. Ти ще не одружився й навряд чи колись одружишся.

ДЖЕК. Чого це ти таке говориш?

АДЖЕРНОН. По-перше, дівчата ніколи не виходять заміж за тих, з ким фліртують. Дівчата вважають, що це неправильно.

ДЖЕК. Ой, це дурниці!

АДЖЕРНОН. Аж ніяк. Це щира правда. Підтвердження — величезна кількість нежонатих чоловіків навколо. По-друге, я не дам своєї згоди.

ДЖЕК. Твоїєї згоди? Що це за нісенітниця?

АДЖЕРНОН. Дорогий друже, Гвендоліна — моя кузина. І перш ніж я дозволю з нею одружитись, тобі доведеться з'ясувати свої стосунки з Сесілією.

ДЖЕК. З Сесілією? Про що ти говориш?

(**АДЖЕРНОН** *підходить до дзвіночка й калатає. Потім повертається до чайного столика і їсть ще один сандвіч.*)

ДЖЕК. Алджи, про яку Сесілію ти говориш? Я не знаю ніякої Сесілії... принаймні не пригадую.

(Заходить ЛЕЙН.)

АЛДЖЕРНОН. Принесіть портсигар, той, що містер Вордінг забув у курильній кімнаті, коли той раз тут вечеряв.

ЛЕЙН. Так, сер. *(ЛЕЙН виходить.)*

ДЖЕК. Хочеш сказати, що весь цей час мій портсигар був у тебе? Чого ж ти мене не повідомив? А я про нього писав відчайдушні листи в Скотленд-Ярд. Уже готовий був запропонувати велику винагороду.

АЛДЖЕРНОН. Можеш запропонувати винагороду мені. У мене якраз фінансова скрута більша, ніж завжди.

ДЖЕК. Це неправильно — пропонувати велику винагороду тепер, коли річ знайшлася.

(Заходить ЛЕЙН з портсигаром на таці. АЛДЖЕРНОН одразу його бере. ЛЕЙН виходить.)

АЛДЖЕРНОН. Мушу сказати, Ернесте, що я не чекав од тебе такої невдячності. *(Відкриває портсигар і оглядає його зсередини.)* Однак це вже не має значення, бо тепер, коли я дивлюсь на напис усередині, то розумію, що це не твій портсигар.

ДЖЕК. Звісно, що мій. *(Підходить до нього.)* Ти його в мене бачив сотні разів. І ти не маєш права читати, що там у ньому всередині написано. Джентльмени не читають чужих портсигарів.

АЛДЖЕРНОН. Це абсурд — запроваджувати непорушне правило про те, що можна, а чого не можна читати. Читати треба все. Хоч більша половина сучасної культури складається з того, чого якраз не варто було б читати.